

оновлення форм і методів виховання, до зміни педагогічних технологій, які мають бути спрямовані на самонавчання, художньо-творче самовираження майбутніх вчителів [3].

Виховання висококультурних спеціалістів, тих, хто акумулює в собі творчий потенціал нації, які здатні створювати культурні цінності, активно приймати участь в культурно творчому процесі, сприяє відродженню національної культури, трансформує духовні цінності, являється нагальною потребою сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Дубровина И.В. Возрастная и педагогическая психология: учеб. пособие / И.В. Дубровина, А.М. Прихожан, В.В. Зацепин. – М.: 1999. – 320 с. Основы эстетического воспитания: учебное пособие / под ред. А.К. Дремова. – М.: Высш. школа, 1975. – 327 с.
2. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. / Г.М. Мешко. – К.: Академвидав, 2010. – 200 с.
3. Мороз О.Г., Сластьонін В.О., Філіпенко Н.І. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація: Навч. посіб. – К., 1997. – 135 с.
4. Неменский Б.М. Распахни окно. Мысли художника об эстетическом воспитании / Б.М. Неменский. – М.: 1994. – С. 124.
5. Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. Теорія і методика виховання: Навч. посіб. – К.: Знання. 2008. – 415 с.
6. Подласый И.П. Педагогика: учеб. для студ. высш. учеб. заведений: в 2 кн. Кн. 2: Процесс воспитания / И.П. Подласый – М.: ВЛАДОС, 2002. – 256с.
7. Сухомлинський В.О. Ми продовжуємо себе в дітях. – К.: Рад. шк., 1972. – 164 с.

Лоюк О.В.

аспірант,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науковий керівник: Кузь В.Г.

доктор педагогічних наук, професор,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,

дійсний член Національної академії педагогічних наук України

МЕТОДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Розвиток творчого мислення та особистості учня, вміння орієнтуватися у величезному потоці інформації в значній мірі визначаються тими методами, прийомами, які використовує педагог у своїй діяльності та навчає їх дітей. Нами виділені основні типи методів розвитку творчого мислення

учнів: методи стимулювання й мотивації творчої активності; ігровий; проблемний.

Стимулювання передбачає зусилля педагогів, спрямовані на сприймання, осмислення дитиною об'єктивних значень зовнішніх впливів, набуття нею особистісних смислів [6]. До методів стимулювання діяльності і поведінки С. Карпенчук відносить: I група методів – засоби емоційного стимулювання, що використовуються в процесі розвитку свідомості особистості (влучний добір питань; аналіз проблемних питань, конфліктних ситуацій; створення уявних ситуацій морального вибору, близьких життєвому досвіду школярів; аналіз міркувань ровесників, протилежних висловлювань; розбір етичного змісту прислів'їв і приказок, афоризмів, життєвих девізів; ігрові ситуації проблемно-пошукового характеру); II група методів – засоби стимулювання різнопланової діяльності школярів і досвіду позитивної суспільної поведінки (гра, змагання, романтика, заохочення) [4, с. 113-114]. Даний метод сприяє виникненню пізнавальної потреби, і, на цій основі, пізнавального інтересу й активізації мислення.

Найчастіше дитяча творчість пов'язана з *ігровою діяльністю*, бо ігрова діяльність – онтогенетично перша форма вирішення проблемних (ігрових) ситуацій [5, с. 154]. Гра в житті молодшого школяра продовжує займати важливе місце. В ній діти використовують отримані раніше знання; комбінують нові ідеї, необхідні для задоволення потреб на певному етапі життєдіяльності; мають можливість самостійно планувати та організовувати свою діяльність. В молодшому шкільному віці гра в найбільшій мірі розвиває в дітей почуття радості відкриття нового, фантазію, терпіння, активність [10, с. 25].

С. Рубінштейн називає гру вираженням певного відношення людини до дійсності, сутність якої полягає у здатності перетворювати цю дійсність. В ігровій діяльності дії не стільки оперативного характеру, скільки зафарбовані смислом, відношенням до мети. Відтак дитина поглиблює свою особистість, в неї формується потреба впливати на світ, в чому полягає, на думку вченого, загальне значення цього виду діяльності [11, с. 64-67].

Вчені виділяють такі психолого-педагогічні можливості гри: в грі дитина відчуває себе природньо, адекватно природному стану людини діяти; гра надає надзвичайно широкі можливості для розвитку, включаючи всю структуру потенціалу людини: інтелектуальний, особистісний, емоційний; гра сприяє формуванню навичок планування, саморегуляції, самоконтролю, самооцінки; гра дозволяє усвідомити себе вільним від стереотипів, шаблонів мислення; гра розвиває навички соціальної комунікації [2, с. 7].

Педагогічна наука трактує поняття «ігрові методи» як «спеціально створені проблемні (пізнавальні) ситуації, що моделюють певні труднощі реального чи фантастичного світу, з яких учням пропонується знайти вихід» [7, с. 217]. Їх призначення – розвиток творчого мислення, самостійності, ініціативи, опираючись на інтерес, емоції та інтелектуальні почуття

(здивування, радість, здогадка). Мотив ігрової діяльності полягає не в її результатах, а в самому процесі. Цей метод дає змогу підвищити самооцінку, поліпшити міжособистісні стосунки, зняти напругу й тривогу [7, с. 121]; забезпечує народження нового досвіду, виникнення емоційного переживання, потреби в діяльності [2, с. 18].

На формування пізнавальної самостійності учнів позитивний вплив має *проблемний метод*, який базується на створенні проблемних ситуацій та розроблений на основі вивчення процесу вирішення задач; спрямований на постановку учня в позицію дослідника, першовідкривача, який нашоухується на складні, але разом з тим посильні проблеми [1, с. 84]. Проблемний метод полягає у активній взаємодії суб'єкта з об'єктом, який представлений у вигляді протиріччя між: наявним знаннями і тими, які необхідні для розв'язання даної проблеми; наявними знаннями та вміннями й новими практичними умовами їх використання для вирішення даної проблеми; теоретичною можливістю розв'язати дану проблему та практичною нездійсненністю такого розв'язання в конкретних умовах; необхідність вибрати ту систему знань, яка забезпечить вирішення проблеми [3, с. 48].

У спільній діяльності з вихователем дитина, опрацьовуючи запропоновану інформацію, відкриває та засвоює нове суб'єктивне знання, яке виступає як особистісна цінність, що зумовлює розвиток пізнавального інтересу, мотивів діяльності, цілей, оцінних суджень. Роль вчителя полягає в планомірній організації проблемних ситуацій та допомозі в їх вирішенні. Учні під активним керівництвом вчителя здійснюють пошукові акти: відшуковують потрібні відомості; роблять певні узагальнення, висновки; аналізують, синтезують, порівнюють факти; визначають вже відоме та невідоме. За такої організації діти звертають увагу не лише на зміст знань, а й на способи діяльності [13, с. 8]. Метод проблемного навчання реалізує природну потребу дітей самостійно вирішувати проблеми, а не лише запам'ятовувати та відтворювати інформацію. Отже, даний метод є психологічно доцільним у роботі з учнями та характеризується такими особливостями: 1) нові знання не подаються в готовому вигляді; учні опановують їх у процесі активної самостійної діяльності, опираючись на раніше набуті знання і вміння; 2) разом з новими знаннями учні набувають вміння їх застосовувати за різних умов, тобто оволодівають способами розумової та практичної діяльності; 3) від дітей вимагається творча самостійність; 4) велике значення надається мотивам навчання і створенню в учнів відповідного емоційного стану; 5) створюються і розв'язуються ситуації, аналогічні до життєвих [3, с. 47].

Г. Селевко визначає дії педагога, як методичні прийоми створення проблемних ситуацій: вчитель підводить учнів до протиріччя і пропонує їм самим знайти спосіб його вирішення; зіштовхує протиріччя практичної діяльності; пропонує учням розглянути явище з різних сторін; спонукає

дітей співставляти факти, робити порівняння, узагальнення, висновки; ставить конкретні запитання (на узагальнення, групування, конкретизацію, логічні міркування); ставить проблемні задачі (з допущеними помилками, з недостатніми або надмірними вихідними даними, з невизначеністю в постановці питання та ін.) [12, с. 64].

Як результат пошуково-дослідницької діяльності знання народжуються та розвиваються завдяки творчому стилю мислення, тоді як при формально-логічному знання народжуються із знання [9, с. 11]. Навчання стає творчим процесом за умови планування його як дослідницької діяльності [8, с.75]. Орієнтація навчально-виховного процесу на пошуково-дослідницьку діяльність вказує на інноваційність, мета якої полягає у розвитку можливостей засвоювати новий досвід, а, отже, даний вид діяльності виступає формою активної самодіяльності учня.

Цінність запропонованих методів полягає в тому, що в результаті їх застосування всі учні включені в діяльність відповідно до своїх можливостей та навчаються ними користуватися. Методи розвитку творчого мислення учнів обираються вчителем відповідно до поставлених ним завдань. Важливо, щоб визначений зміст роботи виконувався систематично, а поєднання форм і методів сприяло активізації мислительної діяльності учнів.

Список використаних джерел:

1. Брушлинский А. В. Психология мышления и проблемное обучение / А. В. Брушлинский. – М.: «Знание», 1983. – 96 с.
2. Вчимося вирішувати проблеми / Азарова Т. В., Барчук О. І., Беглова Т. В., Бітянова М. Р., Корольова Е. Г., Пяткова О. М.; під заг. ред. Бітянкової М. Р. – К.: Главник, 2007. – С. 144. (Серія «Психологічний інструментарій»). Бібліогр.: С. 143.
3. Друзь Б. Г. Виховання пізнавальних інтересів молодших школярів у процесі навчання / Б. Г. Друзь. – К.: «Рад. школа», 1978. – 126 с.
4. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: Навч. посіб. / С. Г. Карпенчук. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Вища шк., 2005. – 343 с.: іл.
5. Лутай В. С. Філософія сучасної освіти: Навчальний посібник / В. С. Лутай. – К.: Центр «Магістр-S » Творчої спільки вчителів України, 1996. – 256 с.
6. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. – 3-є видання, доповнене, 2001 р. – 608 с.
7. ПЕДАГОГІЧНИЙ СЛОВНИК / За редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М. Д. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
8. Психологічна підтримка творчості учня / Упоряд. О. Главник, В. Зоц. – К.: Редакції загальнопедагогічних газет, 2003. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»)
9. Рахимов А. З. Формирование творческого мышления школьников в процессе учебной деятельности : Учебное пособие по спецкурсу / А. З. Рахимов. – Уфа, 1988. – 168 с.
10. Резерв успеха – творчество / Под ред. Г. Нойнера, В. Калвейта. Х. Клейна: Пер. С нем. – М.: Педагогика. 1989. – 120 с.
11. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии: В 2 т. Т. II. – М.: Педагогика, 1989. – 328 с. – (Труды д. чл. и чл.-кор. АПН СССР).

12. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.

13. Якиманская И. С. Развивающее обучение / И. С. Якиманская. – М.: Педагогика, 1979. – 144 с. – (Воспитание и обучение. Б-ка учителя).

Тугай В.М.

аспірантка

кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої освіти,

Науковий керівник: Іонова О.М.

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри природничо-математичних дисциплін,

Харківський національний педагогічний університет

імені Г.С. Сковороди

СУТНІСТЬ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Провідним завданням сучасної школи є формування гармонійної, духовно багатой та національно свідомой особистості. Тому одним із актуальних напрямів виховного процесу сучасної школи є моральне виховання особистості.

Особливе значення для морального виховання має початкова школа. Це зумовлено специфічністю молодшого шкільного віку, оскільки він сприятливий до засвоєння моральних цінностей і знань, та формування духовно-орієнтованої поведінки, її мотивів.

Аналіз наукових досліджень свідчить про те, що проблема морального виховання досліджувалась упродовж історичного шляху розвитку людства і продовжує розроблятися представниками різних наук.

До різних аспектів цієї проблеми зверталися античні мислителі (Сократ, Платон, Аристотель, Демокрит), корифеї філософської (М. Бердяєв, В. Гегель, А. Гельвецій, І. Кант та інші) та історико – педагогічної думки (І. Герbart, Б. Грінченко, О. Духнович, Д. Дьюї, Я. Каменський, Д. Локк, А. Луначарський, А. Макаренко, М. Новіков, І. Огієнко, М. Пирогов, А. Радищев, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші.).

Психологічний аспект морального виховання досліджували І. Бех, Л. Виготський, О. Запорожець, Г. Костюк, О. Леонтьєв, М. Скрипченко, С. Рубінштейн, Д. Ельконін та ін. Моральному вихованню молодших школярів присвячено праці О. Богданової, Л. Божович, В. Кузя, В. Петрової, Л. Пивовар та інші.

Проблема морального виховання особистості розглядається сучасними вченими різнопланово, зокрема, як: структура моральної свідомості (В. Зибковець, І. Мар'єнко та інші.), виховання моральної культури